

Program národní a kulturní identity (NAKI III)**projekt VaV MK ČR DH23P03OVV006****„Historická kulturní krajina v ohrožení a její vize v kontextu soudobých proměn“****Historické kulturní krajiny a jejich ohrožení antropogenní činností na
příkladech modelových území**

Interaktivní specializovaná mapa s odborným obsahem

Popis výsledku Nimap v etapě 2.

Předkladatel výsledku:

České vysoké učení technické v Praze, Jugoslávských partyzánů 1580/3, 160 00 Praha 6 – Dejvice

Hlavní řešitel (autor – garant výsledku):

doc. Ing. arch. Simona Vondráčková, Ph.D.

Spoluřešitelé (spoluautoři): prof. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.; Jan Hendrych, ASLA, Ph.D.; Ing. Jan Cihlář, Ph.D.; Ing. arch. Zuzana Boušková, Ph.D.; Ing. arch. Tereza Jančová, Ph.D.; Ing. arch. Karel Kuča; doc. Ing. arch. Ivan Vorel, CSc.

Technická spolupráce: Ing. arch. Gloria Abu Zummarová, Ing. Tereza Kubištová, Ing. Lucie Kramolišová

Výsledek je dostupný z:

<https://www.ovhikk-naki.cz/clanky/publikace-a-vystupy/>

Interaktivní specializovaná mapa s odborným obsahem (Nimap) - výstup projektu Historická kulturní krajina v ohrožení a její vize v kontextu soudobých proměn, id. kód DH23P03OVV006, financovaného MK ČR v rámci Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity (NAKI III)

Praha 09/2026

Obsah

I.	CÍL VÝSLEDKU	3
II	VLASTNÍ POPIS VÝSLEDKU	3
II.	METODOLOGIE.....	4
III.	POUŽITÉ ZDROJE A LITERATURA	19
IV.	ODKAZ NA VÝZKUMNOU AKTIVITU.....	22

I. CÍL VÝSLEDKU

Cílem výsledku je na vybraných modelových územích identifikovat a vyhodnotit možné antropogenní ohrožení historické kulturní krajiny (HIKK) ve vztahu ke konkrétním znakům a hodnotám jednotlivých typů HIKK a na tomto základě ověřit postup využitelný při rozpoznávání možných konfliktů mezi hodnotami historické kulturní krajiny a současnými či předpokládanými změnami v území. Výsledek navazuje na I. etapu projektu, v níž byly na území České republiky identifikovány a vymezeny vybrané strukturálně výrazné typy historické kulturní krajiny. Ve II. etapě je pozornost přesunuta od jejich plošného vymezení k podrobnější identifikaci konkrétních znaků a vztahů, které jsou nositeli hodnot HIKK, a k posouzení způsobů, jakými mohou být tyto hodnoty antropogenními změnami ovlivněny.

Cílem je přitom postihnout několik úrovní antropogenního ohrožení. Vedle existujících ohrožení jsou sledována obecná potenciální ohrožení, vyplývající z charakteru jednotlivých antropogenních činností a jejich možného působení na konkrétní znaky HIKK, a konkrétní potenciální ohrožení identifikovaná z platné územně plánovací dokumentace, která umožňují vztáhnout hodnocení k reálným rozvojovým změnám předpokládaným v modelovém území. Toto členění odpovídá obsahové struktuře výsledné specializované mapy. Výsledek nemá za cíl vytvořit univerzální klasifikační systém antropogenních hrozeb ani stanovit obecně platnou míru přijatelnosti jednotlivých antropogenních činností. Jeho cílem je ověřit na rozdílných typech HIKK postup založený na identifikaci konkrétních hodnot historické kulturní krajiny, charakterizaci možných antropogenních změn a interpretaci jejich vzájemného konfliktu. Součástí tohoto přístupu je rovněž formulace základních možností předcházení, eliminace, minimalizace nebo kompenzace negativních vlivů s vědomím, že konkrétní způsob řešení musí vždy vycházet z charakteru dotčených hodnot, typu zásahu a podmínek konkrétního území.

Výsledkem je interaktivní specializovaná mapa s odborným obsahem, která umožňuje prostorově propojit identifikované znaky a hodnoty HIKK s informacemi o jejich možném antropogenním ohrožení a demonstrovat tento přístup na modelových územích Plaska a Kralovicka. Výsledek je koncipován jako odborný podklad využitelný zejména při plánování, přípravě a posuzování změn v území a při ochraně hodnot historické kulturní krajiny.

II. VLASTNÍ POPIS VÝSLEDKU

Výsledkem je interaktivní specializovaná mapa s odborným obsahem zaměřená na antropogenní ohrožení historické kulturní krajiny, zpracovaná na příkladu vybraných modelových území Plaska a Kralovicka. Mapa navazuje na výsledky I. etapy projektu a rozvíjí je od vymezení typů historické kulturní krajiny směrem k podrobnější identifikaci jejich konkrétních znaků a hodnot a k posouzení jejich možného ovlivnění antropogenními změnami.

Výsledek tvoří dvě vzájemně související mapové části. První zahrnuje krajinu vrchnostenských dvorů a krajinu obor a lesů, druhá komponovanou krajinu poutního místa Mariánské Týnice a Staré plaské cesty. Zastoupené typy historické kulturní krajiny se liší charakterem své historické struktury i způsobem, jakým se jejich hodnoty uplatňují v současné krajině. Jejich společné zpracování umožňuje sledovat možné antropogenní ohrožení na rozdílných typech znaků a prostorových vztahů.

Základ odborného obsahu mapy tvoří prostorová identifikace konkrétních znaků a hodnot HIKK. Zachyceny jsou bodové, liniové a plošné prvky a podle charakteru příslušného typu HIKK také jejich prostorové, vizuální a kompoziční vztahy. Jednotlivé znaky jsou propojeny s atributovými údaji obsahujícími jejich identifikaci a charakteristiku, údaje o dochovanosti a podle dostupnosti také informace o ohrožení a navazující obrazové nebo mapové podklady. Na tuto vrstvu poznání historické

kulturní krajiny navazuje identifikace jejího antropogenního ohrožení. Ve výsledku jsou rozlišeny tři vzájemně související úrovně: existující ohrožení, obecné potenciální ohrožení a konkrétní potenciální ohrožení identifikované z platné územně plánovací dokumentace. Toto rozlišení umožňuje oddělit již přítomné negativní působení od obecné možnosti ovlivnění určitého znaku konkrétním typem antropogenní činnosti a od potenciálních konfliktů spojených s konkrétními rozvojovými jevy předpokládanými v území.

Obecné potenciální ohrožení je vztahováno ke konkrétním znakům HIKK nebo ke skupinám znaků obdobného charakteru a vychází z posouzení jejich možné citlivosti vůči různým typům antropogenních činností. U vybraných znaků je toto hodnocení podrobněji rozvedeno v navazujících podkladech přístupných prostřednictvím atributových záznamů; v některých případech jsou tyto podklady doplněny také doporučením k omezení nebo předcházení negativnímu působení. Samostatnou obsahovou vrstvu představují konkrétní potenciální konflikty identifikované na základě platné územně plánovací dokumentace. V mapě jsou zachyceny relevantní rozvojové jevy, zejména zastavitelné a transformační plochy, plochy změn v krajině a koridory dopravní a technické infrastruktury. U těchto jevů je interpretován jejich možný vztah ke konkrétním znakům a hodnotám HIKK a současně zachována vazba na zdrojovou územně plánovací dokumentaci.

Odborný obsah výsledku je založen na principu, že antropogenní činnost není sama o sobě automaticky chápána jako ohrožení historické kulturní krajiny. Rozhodující je její vztah ke konkrétním hodnotám a znakům HIKK a způsob, jakým může ovlivnit jejich fyzickou podstatu, prostorové uspořádání, vizuální působení nebo vzájemné vztahy. Stejný typ antropogenní změny proto může mít v různých částech území rozdílný význam v závislosti na charakteru a dochovanosti dotčených hodnot a na způsobu jejich uplatnění v krajině. Tento princip představuje základ pro metodický postup podrobně popsany v následující kapitole.

Výsledná interaktivní mapa tak propojuje poznání historické kulturní krajiny s informacemi o současných a potenciálních změnách v území. Umožňuje přecházet od prostorového obrazu jednotlivých typů HIKK ke konkrétním znakům a hodnotám a dále k informacím o jejich možném antropogenním ohrožení. Výsledek tím vytváří podklad pro včasnou identifikaci možných konfliktů a pro zohlednění hodnot historické kulturní krajiny při plánování a posuzování změn v území.

III. METODOLOGIE

Metodický postup zpracování výsledku navazuje na poznatky I. etapy projektu¹ a na následné práce II. etapy zaměřené na identifikaci antropogenních činností, které mohou představovat potenciální ohrožení historických kulturních krajin. Pro potřeby výsledku bylo obecné poznání vztahu mezi jednotlivými typy HIKK a antropogenními změnami dále rozpracováno na úrovni konkrétních modelových území a jednotlivých znaků a hodnot historické kulturní krajiny.

Postup vycházel z předpokladu, že míru antropogenního ohrožení nelze určovat pouze na základě typu antropogenní činnosti ani pouze na základě příslušnosti území k určitému typu HIKK. Rozhodující je vztah mezi konkrétními hodnotami historické kulturní krajiny, charakterem předpokládané změny a způsobem jejího prostorového působení. Hodnocení proto postupovalo od obecné identifikace antropogenních činností a mechanismů jejich možného působení přes výběr modelových území

---

¹ KUČA, Karel; ABU-ZUMMAROVÁ, Gloria; BOUŠKOVÁ, Zuzana; EHRLICH, Marek; HENDRYCH, Jan; JANČOVÁ, Tereza; KUPKA, Jiří; KUBIŠTOVÁ, Tereza; NOVÁKOVÁ, Lucie; VONDRÁČKOVÁ, Simona; VOREL, Ivan. Památkově hodnotné strukturálně výrazné typy historické kulturní krajiny České republiky. Interaktivní specializovaná mapa s odborným obsahem. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2025.

a podrobnou identifikaci jejich znaků až k posouzení možných konfliktů na úrovni konkrétních prvků a rozvojových jevů.

Metodický postup lze shrnout do následujících navazujících kroků: identifikace antropogenních činností a charakteru jejich možného působení → výběr modelových území → podrobná identifikace znaků a hodnot HIKK → identifikace existujícího a potenciálního ohrožení → identifikace konkrétních rozvojových jevů z ÚPD → interpretace jejich možného konfliktu s hodnotami HIKK → formulace základních přístupů k předcházení a omezení negativních vlivů.

III.1 Východiska hodnocení antropogenního ohrožení historické kulturní krajiny

Antropogenní hrozby představují specifickou skupinu faktorů ovlivňujících historické kulturní krajiny, jejichž vznik je podmíněn především činností člověka. Na rozdíl od přírodních procesů nejsou výsledkem přírodních zákonitostí, ale odrážejí společenský vývoj, ekonomické potřeby, technologický pokrok, politická rozhodnutí i proměny hodnot společnosti. Jsou výsledkem rozhodování společnosti o způsobu využívání území. Jejich prostorové působení i intenzita se proto v čase proměňují a nelze je předem jednoznačně predikovat. Samotná antropogenní činnost přitom není automaticky chápána jako ohrožení historické kulturní krajiny. K ohrožení dochází tehdy, pokud její prostorové nebo jiné působení může vést k oslabení, narušení nebo ztrátě konkrétních znaků a hodnot, které se podílejí na charakteru příslušné historické kulturní krajiny. Stejný typ antropogenní činnosti proto může mít v různých územích rozdílný význam a rozdílnou míru konfliktnosti.

Základním předpokladem hodnocení je proto poznání hodnot historické kulturní krajiny a identifikace znaků, které jsou jejich nositeli. Tento princip navazuje na typologické pojetí HIKK použité v I. etapě projektu. Pro potřeby hodnocení antropogenního ohrožení však bylo nezbytné přejít od vymezení jednotlivých typů HIKK k podrobnější úrovni konkrétních znaků a vztahů, jejichž zachování je významné pro charakter daného území. V samotné Nimap se tento princip promítá do práce s bodovými, liniovými a plošnými znaky a u komponované krajiny také s prostorovými, vizuálními a kompozičními vztahy. Druhým předpokladem je charakterizace posuzované antropogenní činnosti a způsobu jejího působení v území. Pro možné ovlivnění hodnot HIKK není rozhodující pouze druh činnosti, ale také její konkrétní prostorový projev. Význam může mít zejména rozsah zásahu, jeho bodový, liniový nebo plošný charakter, výškové působení a vizuální exponovanost, vztah k historické struktuře krajiny, provozní projevy nebo kumulace s dalšími změnami v území. Tyto charakteristiky určují mechanismus, kterým může antropogenní změna konkrétní hodnoty HIKK ovlivnit.

Hodnocení je proto založeno na třech základních navazujících krocích:

- 1. identifikace znaků a hodnot historické kulturní krajiny,**
- 2. identifikace charakteru a prostorového působení antropogenní činnosti,**
- 3. vyhodnocení možného konfliktu mezi identifikovanými hodnotami a antropogenní změnou.**

Výsledkem tohoto postupu není obecné hodnocení „vhodnosti“ nebo „nevhodnosti“ určité antropogenní činnosti, ale posouzení jejího možného vztahu ke konkrétním hodnotám historické kulturní krajiny. Tento rozdíl je podstatný zejména u činností, jejichž vliv výrazně závisí na lokalizaci, rozsahu a konkrétním technickém či prostorovém řešení. V podmínkách České republiky lze konkrétní potenciální antropogenní změny identifikovat zejména prostřednictvím nástrojů územního a strategického plánování a navazujících procesů posuzování vlivů koncepcí a záměrů. Územně plánovací dokumentace má pro tento účel zvláštní význam, protože zachycuje konkrétní předpokládané změny ve využití území ještě před jejich realizací. V rámci výsledku proto nebyla využita pouze jako zdroj prostorových dat, ale jako podklad umožňující identifikovat konkrétní potenciální konflikty mezi předpokládaným rozvojem a hodnotami HIKK. V Nimap jsou tyto jevy zachyceny

samostatně a jejich možné působení je vztahováno ke konkrétním znakům a hodnotám historické kulturní krajiny.

Obr. 1 Základní princip hodnocení antropogenního ohrožení historické kulturní krajiny (vlastní zpracování, grafické ztvárnění s využitím generativní AI)

III.2 Identifikace antropogenních činností a charakteru jejich působení

Prvním krokem hodnocení bylo vymezení okruhu antropogenních činností a změn, které mohou představovat potenciální ohrožení hodnot historické kulturní krajiny. Tento krok předcházел podrobnému hodnocení modelových území a jeho cílem bylo vytvořit základní přehled typů změn, jejichž možné působení na HIKK je vhodné dále sledovat.

Výběr antropogenních činností vycházel z rešerše odborných podkladů, zkušeností z procesů územního plánování a posuzování vlivů změn v území a z analýzy rozvojových jevů, které se mohou uplatňovat v historických kulturních krajinách. Pozornost byla věnována zejména změnám spojeným s dopravní a technickou infrastrukturou, výrobou energie, urbanizací a rozšiřováním zastavěného území, těžbou, vodohospodářskými zásahy, změnami zemědělského využívání a procesy opouštění či degradace historických struktur. Jednotlivé antropogenní činnosti nebyly posuzovány pouze podle svého účelu nebo funkčního zařazení, ale především podle charakteru jejich možného působení na historickou kulturní krajinu. Sledovány byly zejména prostorový rozsah zásahu, jeho bodový, liniový nebo plošný charakter, možnost přímého zásahu do historické struktury, výškové a vizuální působení, změna měřítka nebo charakteru krajiny, narušení prostorových a kompozičních vztahů, případně další provozní a související projevy.

Významným východiskem bylo zjištění, že stejná antropogenní činnost může jednotlivé typy HIKK a jejich znaky ovlivňovat rozdílným způsobem. Například liniová dopravní infrastruktura může vedle přímého fyzického zásahu způsobit fragmentaci historické struktury nebo přerušení historických cest a vazeb, zatímco výškově výrazná technická infrastruktura se může významněji projevit změnou vizuálních vztahů, měřítka krajiny nebo působení historických dominant. Plošná výstavba může ovlivnit jak dochovanou strukturu krajiny, tak její prostorový kontext a vztah sídel k nezastavěnému území.

V této fázi byla posuzována také obecná citlivost jednotlivých typů HIKK vůči vybraným antropogenním činnostem. Pro orientační vyjádření míry rizika znehodnocení či poškození znaků typických pro daný typ HIKK byla v pracovní fázi použita stupnice O–X–XX–XXX–XXXX, vyjadřující rozpětí od nulového rizika po riziko stírající charakteristické znaky daného typu HIKK. Hodnocení sloužilo především k rozpoznání kombinací typu HIKK a antropogenní činnosti, u nichž lze předpokládat významnější možnost konfliktu. Nešlo o stanovení obecně platné míry přijatelnosti dané činnosti, neboť její skutečný vliv závisí na konkrétní lokalizaci, rozsahu, intenzitě a technickém či prostorovém řešení. Tato orientační stupnice

nebyla v navazujícím hodnocení modelových území mechanicky přenesena na úroveň jednotlivých znaků HIKK; zde bylo hodnocení zpřesněno ve vztahu ke konkrétním hodnotám, charakteru možného zásahu a podmínkám daného území.

Tato obecná fáze vytvořila východisko pro následný přechod od typologické úrovně ke konkrétním modelovým územím a jednotlivým znakům HIKK. V nich již nebyla posuzována pouze obecná citlivost určitého typu historické kulturní krajiny, ale možné ovlivnění konkrétních identifikovaných hodnot a znaků.

Tabulka 1 Základní skupiny sledovaných antropogenních činností a mechanismy jejich možného působení na hodnoty HIKK

Skupina antropogenních činností	Příklady	Typické mechanismy možného ovlivnění HIKK
Dopravní infrastruktura	silnice, VRT a další železniční stavby	přímý zásah, fragmentace struktur, přerušení historických vazeb, změna měřítka a vizuálních vztahů
Technická a energetická infrastruktura	VTE, FVE, vedení VN/VVN, další technická infrastruktura	vizuální působení, změna měřítka, zásah do kompozičních vztahů, plošný nebo liniový zábor
Urbanizace a plošná výstavba	obytná, výrobní a komerční výstavba	zánik nebo překrytí historických struktur, změna vztahu sídla a krajiny, změna měřítka a charakteru území
Těžba a výrazné terénní zásahy	povrchová těžba	přímá ztráta struktur, změna reliéfu a prostorového uspořádání krajiny
Vodohospodářské zásahy	vodní díla a související změny	zatopení či změna historických struktur, změna prostorových a funkčních vztahů
Změny zemědělského hospodaření	změna způsobu hospodaření, nové formy zemědělství	změna historické struktury, vegetačních prvků, cestní síť a charakteru otevřené krajiny
Periferizace a opouštění	zánik využití, nedostatečná údržba	postupný zánik nebo degradace historických staveb, cest, vegetačních prvků a dalších struktur

III.3 Výběr modelových území a podrobná identifikace znaků HIKK

Pro podrobnější ověření antropogenního ohrožení byla v další fázi řešení vybrána modelová území, na nichž bylo možné přejít od obecného hodnocení citlivosti jednotlivých typů HIKK ke konkrétním znakům a hodnotám historické kulturní krajiny. Výběr navazoval na výsledky I. etapy projektu, v níž byly identifikovány a vymezeny vybrané strukturálně výrazné typy HIKK na území České republiky. Při výběru byly zohledněny zejména typologická rozmanitost historické kulturní krajiny, koncentrace a rozdílný charakter jejich hodnot a současně přítomnost reálných nebo potenciálních antropogenních tlaků. Pozornost byla věnována rovněž rozvojovým záměrům obsaženým v územně plánovací dokumentaci a dalším dostupným informacím o předpokládaných změnách v území. Cílem nebylo vybrat nejhodnotnější reprezentanty jednotlivých typů HIKK ani postihnout celé spektrum historických kulturních krajin České republiky, ale vytvořit dostatečně rozmanitý modelový soubor umožňující sledovat různé mechanismy jejich možného antropogenního ovlivnění.

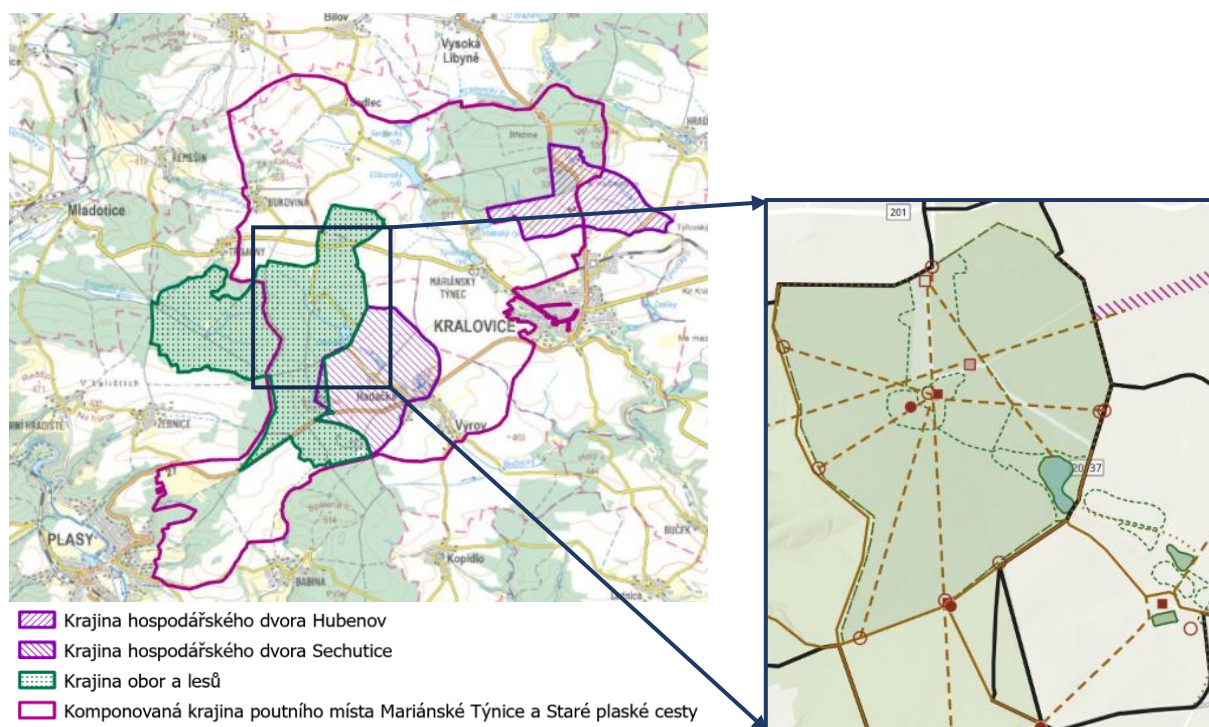
Na základě těchto kritérií bylo pro zpracování výsledku vybráno území Plaska a Kralovicka, v němž se v prostorové návaznosti vyskytují krajina vrchnostenských dvorů, krajina obor a lesů a komponovaná krajina poutního místa Mariánské Týnice a Staré plaské cesty. Jejich prostorová blízkost a místy také překrývání umožnily v relativně kompaktním území pracovat s rozdílnými typy hodnot a znaků

a současně sledovat jejich rozdílnou citlivost vůči antropogenním změnám. Vybrané území je zároveň vystaveno konkrétním rozvojovým tlakům, což umožnilo propojit obecné hodnocení potenciálního ohrožení s identifikací konkrétních možných konfliktů.

Podrobná identifikace znaků

Po výběru modelových území následovala podrobná identifikace znaků, které jsou nositeli hodnot jednotlivých typů HIKK. Základním východiskem bylo typologické vymezení z I. etapy projektu, pro potřeby hodnocení antropogenního ohrožení však bylo nutné pracovat v podrobnějším měřítku a rozlišit jednotlivé prvky a vztahy, které vytvářejí charakter konkrétní historické kulturní krajiny. Identifikace vycházela z kombinace historických a současných mapových podkladů, dostupných odborných a archivních pramenů, prostorových dat a terénního průzkumu. Jednotlivé znaky byly lokalizovány v prostředí GIS a podle svého charakteru zaznamenány jako bodové, liniové nebo plošné prvky. Současně byly evidovány jejich základní charakteristiky a míra dochovanosti. U relevantních znaků byly připojeny další obrazové, mapové nebo textové podklady.

Rozsah a charakter sledovaných znaků vycházel z charakteru konkrétního typu HIKK. Vedle historických staveb a drobných objektů byly identifikovány například historické cesty, vegetační prvky, dochované plochy historické krajinné struktury a lesní či hospodářské celky. U komponované krajiny bylo nezbytné vedle jednotlivých fyzických prvků zachytit také prostorové, vizuální a kompoziční vztahy, například kompoziční osy, pohledové vazby a další vztahy podílející se na historické kompozici území. Právě tyto vztahy mohou být významné pro hodnotu HIKK, přestože samy nemusejí být v krajině reprezentovány samostatným fyzickým objektem. V aktuálním výsledku se tento rozdíl promítá do zastoupení bodových, liniových a plošných znaků i kompozičních vazeb.

Obr. 2 Výběr modelového území a přechod od vymezení typů HIKK k podrobné identifikaci jejich konkrétních znaků a prostorových vztahů

Výsledkem této fáze byla prostorová databáze konkrétních znaků HIKK, která vytvořila referenční základ pro následné hodnocení antropogenního ohrožení. Jednotlivé znaky byly opatřeny

jednoznačným identifikátorem a základními atributovými informacemi umožňujícími jejich další hodnocení a propojení s navazujícími podklady. Ve výsledné Nmap jsou u nich vedeny zejména údaje o typu znaku, názvu, charakteristice a dochovanosti a odkazy na podklady vztahující se k jejich dokumentaci a potenciálnímu ohrožení. Takto vytvořená databáze umožnila přejít od obecné otázky, které typy antropogenních činností mohou být pro určitý typ HIKK problematické, ke konkrétnější otázce, který znak nebo vztah může být danou změnou ovlivněn, jakým mechanismem a s jakými možnými důsledky pro hodnotu historické kulturní krajiny.

III.4 Hodnocení obecného potenciálního ohrožení znaků HIKK

Na podrobnou identifikaci znaků a hodnot HIKK navázalo hodnocení jejich obecného potenciálního ohrožení antropogenními činnostmi. Zatímco v předchozí fázi byla sledována obecná citlivost jednotlivých typů HIKK, v modelových územích bylo možné hodnocení zpřesnit a vztáhnout je ke konkrétním prvkům a vztahům, které jsou nositeli hodnot historické kulturní krajiny. Obecné potenciální ohrožení vyjadřuje možnost, že určitý typ antropogenní činnosti může za určitých podmínek negativně ovlivnit konkrétní znak nebo hodnotu HIKK. Neznaменá tedy, že daná činnost v místě skutečně probíhá nebo je zde plánována. Smyslem této úrovně hodnocení je rozpoznat, vůči jakým druhům změn může být konkrétní znak citlivý a jakým mechanismem může k jeho ovlivnění docházet.

Při hodnocení se vycházelo z charakteru konkrétního znaku, jeho významu pro daný typ HIKK a způsobu jeho uplatnění v krajině. Posuzována byla zejména možnost fyzického odstranění nebo narušení znaku, změny jeho prostorového kontextu, přerušení historických vazeb, narušení vizuálních a kompozičních vztahů nebo změny měřítka a charakteru prostředí, v němž se daný znak uplatňuje. U jednotlivých znaků tak mohlo být relevantních více typů antropogenních činností i více mechanismů jejich působení.

Podstatné je, že potenciální ohrožení není vlastností antropogenní činnosti samotné, ale vzniká ve vztahu mezi charakterem změny a konkrétní hodnotou HIKK. Například nová liniová stavba může představovat potenciální ohrožení historické cesty přímým přerušením jejího průběhu, u komponované krajiny však může být významnější její zásah do pohledové nebo kompoziční vazby. Obdobně může výškově výrazná stavba ovlivnit především vizuální vztahy a působení dominant, zatímco plošná výstavba může vést ke změně historické struktury nebo prostorového kontextu dochovaných prvků.

Hodnocení mělo expertní a interpretační charakter. Nebyla stanovována univerzální číselná míra ohrožení jednotlivých znaků, protože skutečná závažnost případného vlivu je závislá na konkrétních parametrech zásahu, jeho lokalizaci a vztahu k dotčené hodnotě. Výsledkem proto není klasifikace území na obecně „vhodné“ a „nevhodné“ plochy, ale identifikace možných vztahů mezi konkrétními znaky HIKK a antropogenními činnostmi, které je třeba při případné změně v území dále posoudit.

V interaktivní mapě je obecné potenciální ohrožení provázáno s konkrétními znaky HIKK prostřednictvím jejich atributových záznamů a navazujících podkladů. Způsob jeho prezentace se mezi jednotlivými částmi výsledku liší podle charakteru zpracovaných typů HIKK a rozsahu dostupných informací. U krajiny vrchnostenských dvorů a krajiny obor a lesů jsou ke konkrétním znakům připojeny podklady shrnující jejich potenciální ohrožení a doporučení k omezení negativního působení. Příklad takového podkladu je uveden na obr. 3.

Antropogenní ohrožení

Hospodářský dvůr Sechutice

Antropogenní ohrožení	Popis
Vysokorychlostní trati (VRT)	---
Silniční stavby	Případná novostavba silnice první třídy v okolí dvora může snížit jeho krajinářský význam a znehodnotit jeho kontext. Přímý zásah do památkově chráněného objektu není reálný. Míra rizika je aktuálně slabá .
Větrné elektrárny (VTE)	Zásah přímo do objektu (areálu) památkově chráněného dvora je nereálný. Může být v dálkových průhledech ovlivněno vizuální působení dvora v krajině. Snížení hodnoty samotného objektu však nelze předpokládat. Míra rizika je slabá až středně silná .
Fotovoltaické elektrárny (FVE)	Přímo v okolí je umístění rozsáhlejší FVE teoreticky reálné. Může tím být v dálkových průhledech ovlivněno vizuální působení dvora v krajině. Snížení hodnoty (stavební a památkové podstaty) samotného objektu však nelze předpokládat. Míra rizika je slabá až středně silná .
Vodní díla	---
Ostatní technická infrastruktura	Zásah přímo do objektu (areálu) památkově chráněného dvora je nereálný. Může být v dálkových průhledech ovlivněno vizuální působení dvora v krajině. Snížení hodnoty samotného objektu (stavební a památkové podstaty) však nelze předpokládat. Míra rizika je slabá až středně silná .
Povrchová těžba nerostných surovin	---
Plošně rozsáhlé zastavitelné plochy	Zástavba Hadačky se teoreticky může přiblížit až k objektu dvora a tím znehodnotit jeho krajinářský význam (soliterní objekt, krajinná dominanty uprostřed polí). Míra rizika je slabá až středně silná .
Periferizace, degradace území, opouštění území	Dvůr utrpěl v druhé polovině 20. století řadu škod. Vinou dlouhodobé neúdržby je současný stavebně technický stav vážný. Postupně probíhá rekonstrukce areálu. Míra rizika je středně silná .
Nové formy zemědělství	Přímo v okolí je umístění rozsáhlejší ploch reálné. Tím může být změněn kontext památkově chráněné stavby a jejího krajinářského významu. Snížení hodnoty samotného objektu (stavební a památkové podstaty) však nelze předpokládat. Míra rizika je aktuálně slabá .
Ostatní	--

Doporučení: Současný stav dvora a jeho bezprostředního okolí není ideální, obnova staré plaské cesty a památková ochrana objektu, který je relativně zachovaný, dává naději na zlepšení. Možné vlivy se týkají zejména blízkého i širšího území. Jde především o vizuální snížení významu soliterní stavby (součásti krajinné kompozice) v širším kontextu kulturní krajiny.

Obr. 3 Příklad navazujícího podkladu k identifikovanému znaku HIKK – přehled potenciálních ohrožení a doporučení k omezení jejich negativního působení.

U komponované krajiny poutního místa Mariánské Týnice a Staré plaské cesty bylo vzhledem k většímu počtu identifikovaných prvků obecné potenciální ohrožení zpracováno **souhrnně pro skupiny znaků obdobného charakteru**. Samostatně bylo vyhodnoceno potenciální ohrožení bodových a liniových znaků, přičemž součástí každého hodnocení je seznam konkrétních prvků, ke kterým se vztahuje. Tento způsob umožňuje zachytit společné mechanismy možného antropogenního působení bez opakování totožného hodnocení u jednotlivých znaků.

Antropogenní ohrožení

Komponovaná krajina poutního místa Mariánské Týnice a Staré plaské cesty – liniové jevy

Antropogenní ohrožení	Ohrožené jevy	Popis
Vysokorychlostní trati (VRT)		---
Silniční stavby	A1 Alej v ose kompozice COH1 Cesta Olšany – Hubenov H1 Horizont HCL1, HCZA1 Hubenovská cesta KH1 Kompoziční hvězdice cest OC4 Osy cest OO1 Osa Olšanské obory OOMT1, OOMT2 Osy symbolického kříže PCL3 - 7 Průseky cest lesem ŠC1 Šikmá cesta ŽC3 Žebnické cesty	Skladebné liniové prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině mohou být výrazně vizuálně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu v rámci historicky komponované krajiny. Vhodné krajinářské úpravy a správné trasování mohou vliv zmírnit, nevhodné vedení může být naopak pro krajinnou strukturu dané krajiny takřka stírající.
Větrné elektrárny (VTE)	A1 Alej v ose kompozice AN1 – AN4 Aleje nové AO1 Alej obnovovaná CkK1 Cesta ke Kalvárii CnH1 Cesta na Hadačku COH1 Cesta Olšany – Hubenov H1 – 3 Horizonty HCL1, HCZA1 Hubenovská cesta KC1 Kralovická cesta KH1–12 Kompoz. hvězdice cest NVS1 Nově vysazené stromořadí OC1 – 3 Osy cest OC4 Stará plaská cesta OOMT1, OOMT2 Osy symbolického kříže PC1 Poutní cesta z Kralovic na Mariánskou Týnici TA1 – TA7 Torza alejí ZC4, ZC5, ZC13, ZC15 Zčásti zaniklé cesty	VTE může výrazně proměnit vnímaný charakter krajiny. Ačkoli se jedná o bodové objekty (nutná navazující dopravní a technická infrastruktura), které nemusí fyzicky zasáhnout do dochované krajinné struktury, může být, zejména při působení rozsáhlejšího větrného parku, výrazně změněn charakter krajiny, od harmonické historické krajiny k (post)moderní krajině s dominantami technických staveb, které na sebe poutají pozornost nejen bezprecedentní výškou, jež nemá v tradičních historických krajinách svým měřítkem obdobu, ale i pohybem, hlukem a světelným působením. Vliv VTE je velkoplošný, může zasáhnout i relativně vzdálené lokality, přičemž míra ohrožení odvisí od počtu strojů, vzdálenosti a konkrétní polohy. Vnímání krajiny může být VTE výrazně ovlivněno. Skladebné liniové prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině mohou být výrazně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu historicky komponované krajiny.
Fotovoltaické elektrárny (FVE)	A1 Alej v ose kompozice AN1 – AN4 Aleje nové AO1 Alej obnovovaná CkK1 Cesta ke Kalvárii CnH1 Cesta na Hadačku COH1 Cesta Olšany – Hubenov HCL1, HCZA1 Hubenovská cesta KC1 Kralovická cesta KH1,2,3,4,6,7,10,11,12 Kompoziční hvězdice cest NVS1 Nově vysazené stromořadí OC1 – OC3 Osy cest OC4 Stará plaská cesta OOMT1, OOMT2 Osy symbolického kříže ŠC1 Šikmá cesta TA1 – TA7 Torza alejí ZC4, ZC5, ZC13, ZC15 Zčásti zaniklé cesty	Umístění FVE v dané krajině, tj. fyzický zásah do jejích struktur je pravděpodobné. FVE často bývají umístěny na zemědělsky obhospodařovaných plochách krajiny, při okrajových partiích lesních porostů a v navazujících polohách otevřené krajiny, kde mohou významně ovlivnit měřítko, vzájemné vztahy a vůbec vnímání historické krajiny v širším krajinném kontextu. Skladebné liniové prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině mohou být výrazně vizuálně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu historicky komponované krajiny.
Vodní díla		---
Ostatní technická infrastruktura	A1 Alej v ose kompozice AN1 – AN4 Aleje nové AO1 Alej obnovovaná CkK1 Cesta ke Kalvárii CnH1 Cesta na Hadačku COH1 Cesta Olšany – Hubenov	Další technická infrastruktura (vedení vysokého a velmi vysokého napětí, různé produktovody, rozvodny, předávací stanice ad.) může zasáhnout do dané historické kulturní krajiny různým způsobem, především jde opět o zásah do krajinné struktury, přičemž tento vliv může být fyzický (narušení struktury) i vizuální a dojemový (např. nová výrazná linie elektrického vedení s výraznými stožáry strhávající pozornost, narušení vizuálních

	HCL1, HCZA1 Hubenovská cesta KC1 Kralovická cesta KH1,2,3,4,6,7,10,11,12 Kompoziční hvězdice cest NVS1 Nově vysazené stromořadí OC1 – OC3 Osy cest OC4 Stará plaská cesta OOMT1, OOMT2 Osy symbolického kříže PC1 Poutní cesta ŠC1 Šikmá cesta TA1 – TA7 Torza alejí ZC4, ZC5, ZC13, ZC15 zaniklé cesty	vazeb v prostoru krajiny). Může tak znamenat zcela zásadní až stírající zásah, který je odvislý od trasování (po vrstevnici, po spádnici, ve vizuálně exponovaných místech, na horizontech ad.), technického řešení a polohy, vzhledem k cenným krajinným segmentům a jevům. Skladebné liniové prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině mohou být výrazně vizuálně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu historicky komponované krajiny.
Povrchová těžba nerostných surovin		---
Plošně rozsáhlé zastavitelné plochy	AO1 Alej obnovovaná KC1 Kralovická cesta OOMT1, OOMT2 Osy symbolického kříže PC1 Poutní cesta z Kralovic na Mariánskou Týnici TA2 Torzo aleje	Rozvojové plochy nové rezidenční či komerční zástavby (urbanizace, suburbanizace) jsou v některých segmentech dané krajiny pravděpodobné. Fyzický zásah do krajiny představuje riziko. Větší zásah představují rozsáhlé rezidenční a komerční areály (mnohahektarové haly, rozsáhlé zpevněné plochy, oplocené areály spolu s dopravní a technickou infrastrukturou) umístěné v širším kontextu dotčené krajiny, včetně prostorových a pohledových vazeb mezi jednotlivými segmenty krajiny a jejich přítomnými prvky (jevy). Skladebné liniové prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině mohou být výrazně vizuálně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu historicky komponované krajiny. Takové záměry tak mohou vzhledem ke svým dimenzím (často zcela bezprecedentním vůči původní krajinné struktuře) výrazně změnit až setřít původní krajinu, a to nejen vizuálně a dojmově, ale i fyzicky.
Periferizace, degradace území, opouštění území	A1 Alej v ose kompozice CkK1 Cesta ke Kalvárii HCL1, HCZA1 Hubenovská cesta OO1 Osa Olšanské obory PC1 Poutní cesta z Kralovic na Mariánskou Týnici PCL1 – PCL12 Průseky cest lesem TA1 – TA7 Torza alejí ZC4, ZC5, ZC13, ZC15 zaniklé cesty ŽC1 – ŽC3 Žebnické cesty	Ohrožení tkví především v zániku hodnot, které je obtížné obnovit (např. historické stavební ohrožené objekty bez údržby), a v postupné degradaci krajinné struktury (nálety, neúdržba zeleně, ruderalizace ploch, zarůstání průseků, palouků, ztráta vizuálních vazeb, zanikající cesty, zaniklé či zanesené rybníky, zaniklé kříže a boží muka při cestách, místa výhledů z cest, osy kompozice ad.). Protože řada hodnot historické krajiny není a donedávna nebyla vůbec takto vnímána, je riziko jejich zániku poměrně velké. V určité fázi se mění krajina v krajinu reliktní a její obnova je problematická a často již nemožná.
Nové formy zemědělství	A1 Alej v ose kompozice AN1 – AN4 Aleje nové AO1 Alej obnovovaná CkK1 Cesta ke Kalvárii CnH1 Cesta na Hadačku COH1 Cesta Olšany – Hubenov HCL1, HCZA1 Hubenovská cesta KC1 Kralovická cesta KH1,2,3,4,6,7,10,11,12 Kompoziční hvězdice cest NVS1 Nově vysazené stromořadí OC1 – OC3 Osy cest OC4 Stará plaská cesta OOMT1, OOMT2 Osy symbolického kříže PC1 Poutní cesta z Kralovic na Mariánskou Týnici ŠC1 Šikmá cesta TA1 – TA7 Torza alejí ZC4, ZC5, ZC13, ZC15	Různé formy nových forem zemědělství (agrovoltaika, plantáže energetických dřevin, agrolesnictví ad.) mohou výrazně změnit charakter a strukturu krajiny. Takové formy zemědělství mohou výrazně narušit původní historické struktury (plochy, měřítka, osy, linie cest, prostorové vztahy ad.). Skladebné prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině (památky doprovázející linie cest a osy kompozice v podobě křížů, božích muk, soch, zvoníc, historických budov sakrálních i hospodářských, ale i komponovaných míst výhledů) mohou být výrazně vizuálně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu historicky komponované krajiny.
Ostatní	Obecně pro všechny jevy	Nevhodné využití a správa objektů, vandalismus, nevhodná správa a údržba cest, porostů v okolí jevů

Doporučení: Zachovat a revitalizovat (agro-environmentální opatření, komplexní pozemkové úpravy) liniové skladebné prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině. Nesmí být výrazně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu historicky komponované krajiny.

Antropogenní ohrožení

Komponovaná krajina poutního místa Mariánské Týnice a Staré plaské cesty – bodové jevy

Antropogenní ohrožení	Ohrožené jevy	Popis
Vysokorychlostní trati (VRT)		---
Silniční stavby	BH1 Bývalý hostinec Na Sokolce BO1 Bývalý ovčín u dvora Olšany DV3 Dvůr Olšany HR1 Hájovna Rouda K5 Kříž MV3, 6, 7, 8, 13, 14, 15 Místa výhledů	Skladebné prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině (památky v podobě křížů, božích muk, soch, zvoníc, historických budov sakrálních i hospodářských, ale i míst výhledů) tak mohou být výrazně vizuálně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu v rámci historicky komponované krajiny. Vhodné krajinářské úpravy a správné trasování mohou vliv zmírnit, nevhodné vedení může být naopak pro krajinnou strukturu s přítomnými jevy dané krajiny takřka stírající.
Větrné elektrárny (VTE)	BH1 Bývalý hostinec Na Sokolce BO1 Bývalý ovčín u dvora Olšany DV1 Dvůr Sechutice DV2 Dvůr Hubenov DV3 Dvůr Olšany BM1, BM2 Boží muka HR1 Hájovna Rouda K1 – K29 Kříže KA1 Kalvárie KPMS1 Kaple panny Marie Sedmibolestné KKP1 Komplex kláštera v Plasech KPP1 Kostel sv. Petra a Pavla MT1 Mariánská Týnice MV1 – MV15 Místa výhledů PP1 Psí pomník SS1 – SS6 Sochy světců	VTE může výrazně proměnit vnímaný charakter krajiny. Ačkoli se jedná o bodové objekty (nutná navazující dopravní a technická infrastruktura), které nemusí fyzicky zasáhnout do dochované krajinné struktury, může být, zejména při působení rozsáhlejšího větrného parku, výrazně změněn charakter krajiny, od harmonické historické krajiny k (post)moderní krajině s dominantami technických staveb, které na sebe poutají pozornost nejen bezprecedentní výškou, jež nemá v tradičních historických krajinách svým měřítkem obdoby, ale i pohybem, hlukem a světelným působením. Vliv VTE je velkoplošný, může vizuálně zasáhnout i relativně vzdálené lokality, přičemž míra ohrožení odvisí od počtu strojů, vzdálenosti a konkrétní polohy. Vnímání krajiny může být VTE výrazně ovlivněno. Skladebné prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině (památky v podobě křížů, božích muk, soch, zvoníc, historických budov sakrálních i hospodářských, ale i míst výhledů) tak mohou být výrazně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a vizuálním výrazu historicky komponované krajiny.
Fotovoltaické elektrárny (FVE)	BH1 Bývalý hostinec Na Sokolce BO1 Bývalý ovčín u dvora Olšany DV1 Dvůr Sechutice DV2 Dvůr Hubenov DV3 Dvůr Olšany HR1 Hájovna Rouda K1 – K29 Kříže KPMS1 Kaple panny Marie Sedmibolestné MT1 Mariánská Týnice MV1 – MV15 Místa výhledů	Umístění FVE v dané krajině, tj. fyzický zásah do jejích struktur je pravděpodobné. FVE často bývají umístěny na zemědělsky obhospodařovaných plochách krajiny, při okrajových partiích lesních porostů a v navazujících polohách otevřené krajiny, kde mohou významně ovlivnit měřítko, vzájemné vztahy a vůbec vnímání historické krajiny v širším krajině kontextu. Skladebné prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině (památky v podobě křížů, božích muk, soch, zvoníc, historických budov sakrálních i hospodářských, ale i míst výhledů) tak mohou být výrazně vizuálně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu historicky komponované krajiny.
Vodní díla		---
Ostatní technická infrastruktura	BH1 Bývalý hostinec Na Sokolce BO1 Bývalý ovčín u dvora Olšany DV1 Dvůr Sechutice DV2 Dvůr Hubenov DV3 Dvůr Olšany HR1 Hájovna Rouda K1 – K29 Kříže KPMS1 Kaple panny Marie Sedmibolestné KKP1 Komplex kláštera v Plasech KPP1 Kostel sv. Petra a Pavla MT1 Mariánská Týnice MV1 – MV15 Místa výhledů	Další technická infrastruktura (vedení vysokého a velmi vysokého napětí, různé produktovody, rozvodny, předávací stanice ad.) může zasáhnout do dané historické kulturní krajiny různým způsobem, především jde opět o zásah do krajinné struktury, přičemž tento vliv může být fyzický (narušení struktury) i vizuální a dojemový (např. nová výrazná linie elektrického vedení s výraznými stožáry strhávající pozornost, narušení vizuálních vazeb v prostoru krajiny). Může tak znamenat zcela zásadní až stírající zásah, který je odvislý od trasování (po vrstevnici, po spádnici, ve vizuálně exponovaných místech, na horizontech ad.), technického řešení a polohy, vzhledem k cenným krajinným segmentům a jevům. Skladebné prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině (památky v podobě křížů, božích muk, soch, zvoníc, historických budov sakrálních i hospodářských, ale i míst výhledů) tak mohou být výrazně vizuálně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu historicky komponované krajiny.

Povrchová těžba nerostných surovin		---
Plošně rozsáhlé zastavitelné plochy	K1 – K29 Kříže KPMS1 Kaple panny Marie Sedmibolestné MT1 Mariánská Týnice MV1 – MV15 Místa výhledů KKP1 Komplex kláštera v Plasech	Rozvojové plochy nové rezidenční či komerční zástavby (urbanizace, suburbanizace) jsou v některých segmentech dané krajiny pravděpodobně. Fyzický zásah do krajiny představuje riziko. Větší zásah představují rozsáhlé rezidenční a komerční areály (mnohahektarové haly, rozsáhlé zpevněné plochy, oplocené areály spolu s dopravní a technickou infrastrukturou) umístěné v širším kontextu dotčené krajiny, včetně prostorových a pohledových vazeb mezi jednotlivými segmenty krajiny a jejich přítomnými prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině (památky v podobě křížů, božích muk, soch, zvoníc, historických budov sakrálních i hospodářských, ale i míst výhledů) mohou být výrazně vizuálně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu historicky komponované krajiny. Takové záměry tak mohou vzhledem ke svým dimenzím (často zcela bezprecedentním vůči původní krajinné struktuře) výrazně změnit až setřít původní krajinu, a to nejen vizuálně a dojemově, ale i fyzicky.
Periferizace, degradace území, opouštění území	BH1 Bývalý hostinec Na Sokolce BO1 Bývalý ovčín u dvora Olšany DV1 Dvůr Sechutice DV2 Dvůr Hubenov DV3 Dvůr Olšany HR1 Hájovna Rouda K1 – K29 Kříže KA1 Kalvárie MT1 Mariánská Týnice MV1 – MV15 Místa výhledů	Ohrožení tkví především v zániku hodnot, které je obtížné obnovit (např. historické stavebně ohrožené objekty bez údržby), a v postupné degradaci krajinné struktury (nálety, neúdržba zeleně, ruderalizace ploch, zarůstání průseků, luk, palouků, ztráta vizuálních vazeb, zanikající cesty, zaniklé či zanesené rybníky, zaniklé kříže a boží muka, místa výhledů ad.). Protože řada hodnot historické krajiny není a donedávna nebyla vůbec takto vnímána, je riziko jejich zániku poměrně velké. V určité fázi se mění krajina v krajinu reliktní a její obnova je problematická a často již nemožná.
Nové formy zemědělství	BH1 Bývalý hostinec Na Sokolce BO1 Bývalý ovčín u dvora Olšany DV1 Dvůr Sechutice DV2 Dvůr Hubenov DV3 Dvůr Olšany HR1 Hájovna Rouda K1 – K29 Kříže KPMS1 Kaple panny Marie Sedmibolestné MT1 Mariánská Týnice MV1 – MV15 Místa výhledů	Různé formy nových forem zemědělství (agrovoltaika, plantáže energetických dřevin, agrolesnictví ad.) mohou výrazně změnit charakter a strukturu krajiny. Takové formy zemědělství mohou výrazně narušit původní historické struktury (plochy, měřítka, prostorové vztahy ad.). Skladebné prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině (památky v podobě křížů, božích muk, soch, zvoníc, historických budov sakrálních i hospodářských, ale i míst výhledů) mohou být výrazně vizuálně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu historicky komponované krajiny.
Ostatní	Obecně pro všechny jevy	Nevhodné využití a správa objektů, vandalismus, nevhodná správa a údržba cest, porostů a ploch v okolí jevů

Doporučení: Zachovat a revitalizovat skladebné prvky (jevy) a jejich vzájemné vazby, přítomné v historické kulturní krajině (památky v podobě křížů, božích muk, soch, zvoníc, historických budov sakrálních i hospodářských, ale i komponovaných míst výhledů). Nesmí být výrazně narušeny v jejich vzájemných vazbách, komplexitě a jednotném prostorovém uplatnění a výrazu historicky komponované krajiny.

Obr. 4 Obecná potenciální ohrožení liniových a bodových znaků komponované krajiny poutního místa Mariánské Týnice a Staré plaské cesty

III.5 Identifikace existujícího ohrožení

Vedle obecného potenciálního ohrožení bylo v modelových územích sledováno také existující ohrožení, tedy takové změny nebo zásahy, které jsou v území již přítomné a mohou negativně ovlivňovat dochované znaky a hodnoty HIKK. Jeho identifikace umožňuje doplnit hodnocení potenciálních změn o informaci o současném stavu krajiny a o již probíhajících procesech její transformace.

Existující ohrožení bylo identifikováno především na základě analýzy současného stavu území, dostupných mapových a obrazových podkladů a terénního průzkumu. Hodnocen nebyl samotný výskyt určité antropogenní činnosti, ale její vztah ke konkrétnímu znaku nebo hodnotě HIKK. Za relevantní byly považovány zejména případy, kdy již realizovaná změna vede k fyzickému narušení historické struktury, změně jejího prostorového kontextu, oslabení historických vazeb nebo narušení vizuálních

a kompozičních vztahů. Význam identifikace existujícího ohrožení spočívá rovněž v tom, že současný stav může ovlivňovat citlivost území vůči dalším změnám. Již existující zásah může hodnotu HIKK oslabovat, případně může v kombinaci s dalšími změnami vytvářet kumulativní působení. Naopak předchozí narušení určitého znaku automaticky neznamená ztrátu jeho hodnoty ani odůvodnění dalších zásahů; vždy je nutné posoudit míru jeho dochování a význam v rámci celkové struktury HIKK.

Ve výsledné interaktivní mapě je existující ohrožení zachyceno zejména u komponované krajiny poutního místa Mariánské Týnice a Staré plaské cesty, kde jsou u jednotlivých znaků a vztahů uvedeny konkrétní již přítomné problémy nebo narušení. Způsob evidence odpovídá charakteru daného typu HIKK, u něhož může být vedle fyzického stavu jednotlivých prvků významné také zachování jejich prostorových, vizuálních a kompozičních vazeb. Identifikace existujícího ohrožení tak představuje samostatnou úroveň poznání současného stavu HIKK, kterou je třeba odlišovat od obecného potenciálního ohrožení i od konkrétních potenciálních změn předpokládaných v územně plánovací dokumentaci.

III.6 Identifikace konkrétních potenciálních ohrožení z územně plánovací dokumentace

Další úroveň hodnocení představovala identifikace konkrétních potenciálních ohrožení vyplývajících z předpokládaných změn v území zachycených v platné územně plánovací dokumentaci (ÚPD). Na rozdíl od obecného potenciálního ohrožení se zde již nepracuje pouze s možností, že určitý typ antropogenní činnosti může konkrétní hodnotu HIKK ovlivnit, ale s konkrétním rozvojovým jevem lokalizovaným v modelovém území. Územně plánovací dokumentace byla pro tento účel využita jako zdroj informací o změnách ve využití území, které jsou v době zpracování výsledku územně předpokládány. Analyzovány byly jednotlivé úrovně platné ÚPD a v nich zejména zastavitelné plochy, transformační plochy, plochy změn v krajině, koridory dopravní a technické infrastruktury a další relevantní rozvojové jevy nebo regulativy, jejichž realizace by mohla mít vztah k identifikovaným hodnotám HIKK.

Identifikace konkrétního potenciálního ohrožení nebyla založena pouze na mechanickém prostorovém překryvu rozvojového jevu s vymezeným typem HIKK. Prostorový střet představoval podnět k následné odborné interpretaci, při níž bylo posuzováno, zda a jakým způsobem může předpokládaná změna ovlivnit konkrétní znak nebo vztah, který je nositelem hodnoty historické kulturní krajiny. Relevantní přitom může být nejen přímý fyzický zásah, ale také změna prostorového kontextu, přerušení historických vazeb nebo ovlivnění vizuálních a kompozičních vztahů.

Postup lze vyjádřit jako vazbu:

ÚPD → identifikace konkrétního rozvojového jevu → prostorový vztah k HIKK → identifikace dotčených znaků a hodnot → odborná interpretace jejich možného ovlivnění → vazba zpět na zdrojovou ÚPD.

Významným principem bylo zachování vazby mezi identifikovaným potenciálním konfliktem a zdrojovou územně plánovací dokumentací. U zaznamenaných rozvojových jevů jsou proto vedeny informace umožňující dohledat dokumentaci, z níž daný jev vychází. Uživatel mapy tak může rozlišit obecně formulované potenciální ohrožení od konkrétní změny, která má v době zpracování výsledku oporu v platné ÚPD, a současně ověřit její původ a kontext.

Takto identifikované rozvojové jevy jsou v interaktivní mapě schematicky prostorově zaznamenány a opatřeny atributovými údaji. Jejich mapové zobrazení neslouží k nahrazení nebo reprodukci příslušné ÚPD, ale k prostorovému propojení informace o předpokládané změně s identifikovanými hodnotami HIKK. Podrobnost a přesnost zakreslu proto odpovídá účelu výsledku – identifikaci možného konfliktu a jeho odborné interpretaci, nikoli vytvoření nové vrstvy územně plánovací dokumentace.

Obr. 5 Příklad prostorového vztahu rozvojového jevu identifikovaného z platné ÚPD (červená šrafa) a konkrétních znaků HIKK v interaktivní mapě

Konkrétní potenciální ohrožení identifikované z ÚPD je nutné chápat jako upozornění na možný konflikt, nikoli jako konečné hodnocení nepřijatelnosti daného záměru. Skutečný rozsah a závažnost vlivu závisí na podrobnosti dostupných informací a na konkrétním prostorovém a technickém řešení změny. V dalších fázích plánování nebo přípravy záměru proto může být nezbytné podrobnější posouzení, které zohlední jeho přesné parametry a umožní hledat varianty předcházení nebo omezení negativního působení na hodnoty HIKK. Tento postup umožňuje využít poznání historické kulturní krajiny v okamžiku, kdy je změna již prostorově konkretizována, ale její výsledná podoba ještě nemusí být definitivní. Právě v této fázi může identifikace konfliktu sloužit jako podklad pro úpravu lokalizace, rozsahu, parametrů nebo technického řešení a přispět k předcházení ztrátám historických krajinných hodnot. Popsaný postup tak v rámci výsledku umožňuje rozlišit tři základní úrovně identifikace antropogenního ohrožení HIKK (obr. 6).

Obr. 6 Tři úrovně identifikace antropogenního ohrožení HIKK použité ve výsledku (vlastní zpracování, grafické ztvárnění s využitím generativní AI)

III.7 Interpretace konfliktu mezi antropogenní změnou a hodnotami HIKK

Identifikace prostorového vztahu mezi antropogenní změnou a historickou kulturní krajinou sama o sobě nepostačuje k určení jejího možného vlivu. Rozhodující je odborná interpretace vztahu mezi charakterem změny a konkrétními znaky a hodnotami HIKK, které mohou být touto změnou dotčeny. Hodnocení proto vychází z posouzení, jakým mechanismem může antropogenní změna konkrétní hodnotu ovlivnit. V závislosti na charakteru znaku a typu změny může jít zejména o jeho přímé fyzické odstranění nebo narušení, fragmentaci historické struktury, přerušení historických funkčních či prostorových vazeb, změnu prostorového kontextu, narušení vizuálních a kompozičních vztahů nebo změnu měřítka a charakteru prostředí, v němž se daný znak uplatňuje.

Význam možného konfliktu přitom nelze odvozovat pouze od typu antropogenní činnosti. Závisí také na lokalizaci, rozsahu, intenzitě a konkrétním prostorovém či technickém řešení změny a na charakteru a dochovanosti dotčené hodnoty HIKK. Stejný typ činnosti tak může v jednom území představovat významný zásah do historické krajinné struktury, zatímco v jiném může být jeho působení omezené nebo může být vhodným řešením podstatně zmírněno. Zvláštní význam mají případy, kdy antropogenní změna nezasahuje přímo do fyzické podstaty konkrétního prvku, ale ovlivňuje vztahy, které podmiňují jeho význam v rámci historické kulturní krajiny. Typickým příkladem jsou pohledové a kompoziční vazby, vztahy mezi dominantami a jejich krajinným rámcem, historické cestní vazby nebo vzájemné prostorové uspořádání jednotlivých prvků. Zachování samotného objektu proto nemusí automaticky znamenat zachování hodnoty, jejímž je nositelem.

Při interpretaci je třeba zohlednit rovněž kumulativní působení změn. Jednotlivý zásah může mít omezený význam, avšak v kombinaci s již existujícími nebo dalšími předpokládanými změnami může vést k postupnému oslabování historické struktury, ztrátě její čitelnosti nebo narušení vztahů, které se podílejí na charakteru HIKK. Již existující narušení současně nelze automaticky chápat jako důvod pro připuštění dalších změn. Výsledkem interpretace není univerzální klasifikace antropogenních činností na přijatelné a nepřijatelné, ale rozpoznání charakteru možného konfliktu a hodnot HIKK, které mohou být změnou ovlivněny. Takto pojaté hodnocení vytváří podklad pro hledání způsobu, jak konfliktu předcházet nebo jeho negativní důsledky omezit. Na tuto část metodického postupu proto navazuje formulace základních přístupů k prevenci, eliminaci, minimalizaci a případné kompenzaci negativních vlivů.

III.8 Přístupy k předcházení a omezení negativních vlivů

Identifikace možného konfliktu mezi antropogenní změnou a hodnotami historické kulturní krajiny vytváří předpoklad pro hledání způsobu, jak negativnímu ovlivnění těchto hodnot předcházet nebo jeho rozsah omezit. Konkrétní řešení vždy závisí na charakteru dotčených hodnot HIKK, typu a parametrech antropogenní změny a podmínkách konkrétního území. Výsledek proto nestanovuje univerzální soubor opatření, ale vymezuje základní přístupy, které lze při plánování a posuzování změn uplatňovat.

Z hlediska ochrany hodnot HIKK je vhodné postupovat v následující hierarchii (obr. 7)

Obr. 7 Přístup k předcházení a omezení negativních vlivů (vlastní zpracování, grafické ztvárnění s využitím generativní AI)

Prevence spočívá především ve včasném rozpoznání hodnot HIKK a jejich zohlednění již při formulování rozvojových záměrů, výběru lokalit nebo koridorů a při tvorbě územně plánovacích a dalších koncepčních dokumentů. Předpokladem je dostatečná znalost historické krajinné struktury a jejích hodnot ještě před konkretizací změny. Posuzován by přitom neměl být pouze prostor bezprostředně dotčený záměrem, ale podle charakteru změny také širší prostorové, vizuální a kompoziční souvislosti. Eliminace představuje takové řešení, při němž je identifikovaný konflikt odstraněn, například změnou lokalizace, vedení trasy nebo rozsahu navrhované změny. Uplatňuje se zejména tam, kde lze vhodnou variantou zabránit přímému zásahu do významné historické struktury, zachovat historickou cestní vazbu, kompoziční vztah nebo prostorové působení významného prvku. Eliminace konfliktu má přednost před opatřeními, která pouze zmírňují důsledky již přijatého prostorového řešení.

Pokud konflikt nelze zcela vyloučit, následuje minimalizace negativního vlivu. Ta může spočívat v úpravě rozsahu, měřítka, výškových parametrů, nivelety, uspořádání nebo technického a architektonického řešení záměru. Podle charakteru dotčené hodnoty mohou být relevantní rovněž opatření směřující k zachování nebo obnově prostupnosti historických cest, omezení vizuálního působení nebo vhodnému začlenění změny do terénu a vegetační struktury. Zvolené opatření musí vždy reagovat na konkrétní mechanismus identifikovaného negativního působení. Například vegetační odclonění může zmírnit vizuální působení stavby, samo o sobě však neřeší fyzické přerušování historické struktury nebo kompoziční vazby.

Kompensace představuje až následný přístup v případech, kdy negativní vliv nelze dostatečně eliminovat ani minimalizovat. Může zahrnovat například obnovu nebo posílení jiných historicky doložených struktur a prvků krajiny, obnovu cest, alejí nebo dalších vegetačních prvků. Kompenzační opatření je však třeba chápat obezřetně. Ztrátu autentické historické struktury nebo jedinečného prostorového vztahu nelze vždy plnohodnotně nahradit vytvořením či obnovou jiné hodnoty. Kompensace proto není rovnocennou alternativou k zachování dotčené hodnoty. Možnost účinného uplatnění jednotlivých přístupů významně závisí na fázi přípravy změny. Největší prostor pro prevenci a eliminaci konfliktu existuje v počátečních fázích plánování, kdy lze ještě ovlivnit lokalizaci, trasování nebo základní parametry řešení. S postupující konkretizací záměru se možnosti zásadních prostorových změn zpravidla zmenšují a těžiště se přesouvá k minimalizaci jeho negativních důsledků. Včasná identifikace hodnot HIKK a jejich možného ohrožení je proto jedním ze základních předpokladů jejich účinného zohlednění při rozhodování o změnách v území.

Navržený přístup nevede k automatickému vyloučení rozvoje v historických kulturních krajinách. Jeho smyslem je včas rozpoznat hodnoty, které mohou být změnou dotčeny, porozumět mechanismu jejich možného ovlivnění a hledat takové řešení, které při naplnění účelu změny v co největší míře zachová hodnoty a charakter historické kulturní krajiny.

IV. POUŽITÉ ZDROJE A LITERATURA

Metodický přístup použitý při zpracování výsledku vychází z odborných prací věnovaných identifikaci a hodnocení historické kulturní krajiny, krajinného rázu a kulturně-historických hodnot území a současně z metodických přístupů používaných při hodnocení vlivů změn a záměrů na krajinu a kulturní dědictví. Východiskem pro identifikaci typů HIKK a jejich charakteristických znaků byly zejména výsledky předchozího výzkumu historických kulturních krajin České republiky, na které navázala I. etapa projektu.

Pro formulaci přístupu k antropogennímu ohrožení byly dále využity principy uplatňované při hodnocení krajinného rázu, v procesech posuzování vlivů na životní prostředí a při hodnocení dopadů změn na kulturní dědictví. Společným principem těchto přístupů je identifikace hodnot dotčeného území, charakterizace předpokládané změny a interpretace jejího možného vlivu na identifikované hodnoty. Tento obecný princip byl v rámci výsledku aplikován na specifické hodnoty historických kulturních krajin a ověřen na úrovni konkrétních znaků HIKK v modelových územích.

ADAMCOVÁ Kateřina, GLÁSEROVÁ LEBEDOVÁ Zdenka, KOVAŘÍK Viktor, NEJEDLÝ Vratislav, ZAHRADNÍK Pavel. 2015. *Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v Plzeňském kraji: (okresy Domažlice, Klatovy, Plzeň-jih, Plzeň-město, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov)*. Praha.

Archeologický atlas ČR. [2024]. Praha: Archeologický ústav AV ČR. <https://archeologickyatlas.cz>

BENEŠ, Pavel. 2016. *Druhý život cisterciáckého kláštera v Plasích (1623 – 1785): proboštství v Mariánské Týnici a kaple Jména Panny Marie v Mladoticích v projevech řádových festivít*. Diplomová práce. Karlova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav pro dějiny umění. https://dspace.cuni.cz/bitstream/20.500.11956/79364/1/DPTX_2014_2_11210_0_343839_0_16315_7.pdf

BUKAČOVÁ, Irena. 2007. *Mariánská Týnice: Poutní kostel Zvěstování Panny Marie a cisterciáckého proboštství*. Mariánské Týnice.

BUKAČOVÁ, Irena. 1994. *O založení plaského kláštera ve světle klášterní kroniky Tilia Plassensis*. In: Vlastivědný sborník. Čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska 4 (1994), č. 3, s. 4–6

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří a kol. 2002. *Mariánská Týnice. Historie poutního místa a muzea*. Mariánské Týnice.

BUKAČOVÁ, Irena. 2014. *Architektura Jana Blažeje Santiniho-Aichla na severním Plzeňsku*. Mariánská Týnice.

BUKAČOVÁ Irena, FÁK Jiří. 2008. *Paměť krajiny. Sv. 3. Soupis drobných památek Plaska*. Mariánská Týnice

BUKAČOVÁ, Irena. 2009. *Abbot Fortunat Hartmann's Path (1755-1779)*. Historická geografie 35. A Contribution to the Baroque Topography of the Plasy Region

CULEK, Martin et al. 2005. *Biogeografické členění České republiky. II. díl*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. ISBN 80-86064-82-4.

ČECHURA, Jaroslav. 1979. Hospodářský vývoj Plaského kláštera v době přemyslovské. Historická geografie, ročník 18. <https://www.digitalniknihovna.cz/knav/view/uuid:419657a3-4b34-11e1-8339-001143e3f55c?page=uuid:4196588c-4b34-11e1-8339-001143e3f55c>

Digitální archiv Archeologické mapy České republiky (AMČR). [2024]. Praha: Archeologický ústav AV ČR. <https://digiarchiv.aiscr.cz>

EHRlich, Marek; KUČA, Karel; KUČOVÁ, Věra; PACÁKOVÁ, Božena; PAVLÁTOVÁ, Marie; SALAŠOVÁ, Alena; ŠANTRŮČKOVÁ, Markéta; VOREL, Ivan; WEBER, Martin. 2020. *Typologie historické kulturní krajiny České republiky* [certifikovaná metodika]. Osvědčení č. 203 MKČR, č.j. MK 40137/2020 OVV, 18.06.2020.

EHRlich, M., PAVLÁTOVÁ, M. (2002). *Návrh krajinné památkové zóny Vitorazsko. Jihočeský kraj, okresy České Budějovice, Jindřichův Hradec* (rukopis). České Budějovice: SPÚ.

FÁK Jiří (ed.). 1995. *850 let plaského kláštera (1145-1995)*. Sborník příspěvků ze semináře „Vznik a význam plaského kláštera pro české dějiny“. Plasy – Mariánská Týnice

FÁK Jiří (ed.). 2025. *Plaský klášter a jeho minulý i současný přínos pro kulturní dějiny*. Sborník příspěvků ze semináře. Plasy – Mariánská Týnice

FÁK Jiří (ed.). 2015. *Proměny plaského kláštera (1145-2015)*. Sborník příspěvků z konference 8.-9.10.2015. Plasy – Mariánská Týnice

FOUD Karel, KUČA Karel. 2015. *Krajinná památková zóna Plasko*. In: Kuča Karel (ed.), *Krajinné památkové zóny České republiky*. Praha, s. 318-333

FROLEC, J. (1974). *Lidová architektura na Moravě a ve Slezsku*. Brno: Blok.

HÁJEK, P. (2003). *Česká krajina a baroko*. Praha: Malá Skála. ISBN 80-902777-6-4.

HERRING, Pete. *Strategically Assessing the Historic Landscape's Sensitivity and Capacity in Relation to Change: A Discussion Document to Inform Preparation of Advice. Historic England Research Report Series 91/2022. Historic England, 2022.*

HENDRYCH, J. (2015). *Slavná stromořadí v proměnách kulturní krajiny; In divinis ordo arte et naturae*. Praha: FOIBOS BOOKS. ISBN 978-80-87073-82-7

HORYNA, Mojmír. 1998. *Jan Blažej Santini–Aichel*. Praha.

CHODĚJOVSKÁ, E. et al. (2020). *Krajina v rukou barokního člověka; Lidé a krajina 16. – 18. století na východě Čech*. Josefov: NPÚ. ISBN 978-80-88226-23-9

KAHUDA, Jan. 2009. *Kancléř Metternich a Plasy ve světle soudobých dokumentů*. Plasy 2009.

Kolektiv autorů. 2012. *Stará plaská cesta*. Plasy

KUČA, K. (1996-2011). *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku; 1. díl – 8. díl*. Praha: Nakladatelství LIBRI. ISBN 80-85983-12-5 (soubor)

KUČA, K. (2009). Půdorysné typy sídel. In: *Atlas krajiny ČR*. Praha: MŽP ČR, Průhonice: VÚKOZ. ISBN 978-80-85116-59-5.

KUČA, Karel; KUČOVÁ, Věra; SALAŠOVÁ, Alena; WEBER, Martin; VOREL, Ivan; DOHNALOVÁ, Barbora; FLEKALOVÁ, Markéta; FOUDEK, Karel; HUŠEK, Pavel; CHALOUPKA, Jakub; KUPKA, Jiří; MALINA, Ondřej; MEDKOVÁ, Lucie; PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, Božena; PAVLÁTOVÁ, Marie; PEŠTA, Jan; SEDLÁČEK, Jozef;

SMETANOVÁ, Daniela; ŠANTRŮČKOVÁ, Markéta; ŠVECOVÁ, Simona; TRPÁKOVÁ, Lenka; VEITH, Tomáš; ZEMAN, Lubomír. 2015. *Krajinné památkové zóny České republiky*. Praha: Národní památkový ústav. ISBN 978-80-7480-045-0.

KUČA, Karel; MALINA, Ondřej; SALAŠOVÁ, Alena; WEBER, Martin; BENDÍKOVÁ, Lucia; DEMKOVÁ, Katarína; DOSTÁLEK, Jiří; EHRLICH, Marek; FIALOVÁ, Zuzana; KLEPÁRNÍK, Radim; KRAUSOVÁ, Vendula; KUČOVÁ, Věra; KUPKA, Jiří; MARTINKOVÁ KUCHYŇKOVÁ, Hana; MATĚJKA, Daniel; MATĚJKOVÁ, Hana; MEDKOVÁ, Lucie; SEDLÁČEK, Jozef; ŠANTRŮČKOVÁ, Markéta; ŠESTÁK, Ondřej; TRPÁKOVÁ, Lenka; VEITH, Tomáš; VONDRÁČKOVÁ, Simona; VOREL, Ivan; ŽALLMANNOVÁ, Eva. 2020. *Historické kulturní krajiny České republiky*. Průhonice: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i. ISBN 978-80-87674-32-1.

KUČERA, Petr a kol. 2019. *Katalog panských dvorů Čech, Moravy a Slezska v typech krajiny* [online]. Specializovaná mapa s odborným obsahem. Lednice: Mendelova univerzita v Brně. http://web2.mendelu.cz/zf_563_krarch/DG18-018_M_1_Katalog-panskyh-dvoru-Cech-Moravy-Slezska-v-typech-krajiny/

KULIŠTÁKOVÁ, Lenka; FLEKALOVÁ, Markéta; KUČERA, Petr; MATÁKOVÁ, Barbora; SALAŠOVÁ, Alena; ŠTĚPÁNOVÁ, Dana; 2011. *Komponované krajiny*. Brno: Mendelova univerzita. ISBN 978-80-7375-536-2.

LÖW, Jiří; NOVÁK, Jaroslav. 2008. Typologické členění krajín České republiky. *Urbanismus a územní rozvoj*. XI(6), 19–23. ISSN 1212-0855.

PACÁKOVÁ-HOŠTÁLKOVÁ, B. et al. (2004). *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri. ISBN 80-7277-279-1.

Památkový katalog. [2024]. Praha: Národní památkový ústav ČR. <https://pamatkovykatalog.cz>

PEŠTA, J. (2014). *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel*. Praha: NPÚ. ISBN 978-80-86516-78-3.

POCHE, E. et al. (1977-1982). *Umělecké památky Čech; svazek první – čtvrtý*. Praha: ACADEMIA

ROŽMBERSKÝ Petr. 1999. *Dvory plaských cisterciáků*. (Zapomenuté hrady, tvrze a místa 21), Plzeň.

SEMOTANOVÁ, Eva; CAJTHAML, Jiří. 2016. *Akademický atlas českých dějin*. 2., doplněné vydání. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2574-6.

UNESCO, ICCROM, ICOMOS, IUCN. *Guidance and Toolkit for Impact Assessments in a World Heritage Context*. Paris et al., 2022. K dispozici je také český překlad *Pokyny a nástroje pro posuzování vlivů v kontextu světového dědictví*, vydaný v roce 2024 za účasti NPÚ.

TUMA, David (2018). *Zlatý věk obor*. Plzeň: NPÚ ÚOP v Plzni. ISBN 978-80-85035-53-7.

WOLF, Robert, Josef LOCHMAN, Miloslav CHROUST a Otakar KOKEŠ (1976). *Naše obory*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství.

Zdroje mapových podkladů:

Arcanum Maps. Dostupné z: <https://maps.arcanum.com/en/>

Císařské otisky. *Císařské povinné otisky stabilního katastru v měřítku 1 : 2880*. [2024].

Fondy a sbírky Ústředního archivu zeměměřictví a katastru VadeMeCum. [2024]. Praha: Ústřední archiv zeměměřictví a katastru. https://uazk.cuzk.cz/vademecum_mapy/

Google Maps. Online. Dostupné z: <https://www.google.com/maps>.

Mapy.cz [2024]. Praha: Seznam.cz. <https://www.mapy.cz>

Mapy 1., 2. a 3. vojenského mapování. [2024]. In: *Laboratoř geoinformatiky: Presentace mapových děl z území Čech, Moravy a Slezska*. Ústí nad Labem: Fakulta životního prostředí Univerzity J. E. Purkyně. <http://oldmaps.geolab.cz/>

Ortofoto ČR. [2024]. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální. Odkaz pro GIS: <https://ags.cuzk.cz/arcgis1/services/ORTOFOTO/MapServer/WMSServer?>

Österreichisches Staatsarchiv. Online. Dostupné z: <https://www.archivinformationssystem.at/suchinfo.aspx>.

Památkový katalog – mapa. [2024]. In: *Geoportál NPÚ*. Praha: Národní památkový ústav. <https://geoportal.npu.cz/webappbuilder/apps/93/>

ŠANTRŮČKOVÁ, Markéta a kol. 2024. Území pravděpodobného výskytu historických kulturních krajin. In: *Geoportál VÚKOZ*. Průhonice: Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví. [cit. 2024-01-23]. <https://vukoz.maps.arcgis.com/apps/mapviewer/index.html?webmap=4c7329015fb44995a35f80df123833ca>

Základní topografická mapa 1 : 10 000 (ZTM10). [2024]. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální. Odkaz pro GIS: <https://ags.cuzk.cz/arcgis1/services/ZTM/ZTM10/MapServer/WMSServer?>

Základní topografická mapa 1 : 50 000 (ZTM50). [2024]. Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální. Odkaz pro GIS: <https://ags.cuzk.cz/arcgis1/services/ZTM/ZTM50/MapServer/WMSServer?>

V. ODKAZ NA VÝZKUMNOU AKTIVITU

Výstup byl zpracován v rámci řešení projektu DH23P03OVV006 „Historická kulturní krajina v ohrožení a její vize v kontextu soudobých proměn“ v Programu na podporu aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje národní a kulturní identity (NAKI III), jehož poskytovatelem je MK ČR. Jedná se o výstup v rámci řešení II. etapy projektu, který měl za cíl definovat zkoumaná rizika a ohrožení cenných HiKK antropogenní činností.